

Agentschap NL
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Jaarrapportage Bodem+ 2011

>> Als het gaat om milieu en leefomgeving

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Resultaten Bodem+ 2011	4
	2.1 Belangrijke mijlpalen	4
	2.2 Nieuwe samenwerking en thema's in 2011	5
	2.3 Afronding projecten en taken in 2011	6
3	Klanttevredenheid(onderzoek)	7
4	Belangrijkste afgegeven signalen	9
5	Bezuinigingsopgave en financiën werkpakket Bodem+	11
	5.1 Bezuinigingsopgave	11
	5.2 Financiën	12
	5.3 Opbrengsten	12
	Bijlagen	14
	Bijlage 1: Bodemhelpdesk	14
	Bijlage 2: Richtlijn herstel en beheer (water)bodemkwaliteit	16
	Bijlage 3: Landelijk meldpunt Bodemkwaliteit	18
	Bijlage 4: Bodemloket	21
	Bijlage 5: Financiële verantwoording Bodem+ 2011	22

1. Inleiding

Deze jaarrapportage beschrijft op hoofdlijnen de bijdrage van Bodem+ in 2011 aan de ontwikkeling van het bodembeleid en met name aan de ondersteuning van de overheden bij het vorm en inhoud geven aan hun taken daarbij. Het is geen opsomming van alle activiteiten die Bodem+ in 2011 heeft uitgevoerd. Daarvoor verwijzen we naar het Jaarwerkplan 2011, dat conform planning is uitgevoerd. Belangrijke behaalde resultaten worden toegelicht in hoofdstuk 2. Slechts op enkele aspecten zijn afwijkingen te zien ten opzichte van het jaarwerkplan. Hier wordt nader op ingegaan in de hoofdstukken 4 en 5 van dit jaarrapport.

Bodem+ heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een alom gewaardeerde schakel tussen bodembeleid en de (decentrale) bodemuitvoeringspraktijk. Beleids- en uitvoeringssignalen worden snel opgepikt en pro-actief aangepakt met alle betrokken stake-holders. Ook in 2011 is deze rol goed tot zijn recht gekomen. Dit is vooral tot uiting gekomen in de evaluatie van het Besluit bodemkwaliteit, de aanpassingen en vereenvoudigingen in het Besluit uniforme saneringen, de Circulaire bodemsanering en het wetsvoorstel om gebiedsgericht grondwaterbeheer binnen de Wbb mogelijk te maken. Bodembeleid en praktijk raken hierdoor in toenemende mate goed afgestemd. Hiermee maakt de decentralisatie van het bodembeleid goede stappen vooruit. Bodem+ geeft inmiddels (mede) sturing aan

een groot deel van de kennisinfrastructuur en de vernieuwing van het werkpakket is de afgelopen jaren voortvarend gestart (zie paragraaf 2.2). Klanttevredenheidonderzoeken tonen aan dat zowel opdrachtgevers als doelgroepen bijzonder tevreden zijn over de huidige rol, dienstverlening en aansturing van Bodem+ (zie hoofdstuk 3).

Voor de positie van Bodem+ was 2011 een bijzonder jaar. De deelname van de waterschappen in ons gezamenlijk opdrachtgevermodel heeft verder vorm gekregen. In ons dagelijks werk is onze blik meer op de synergie met water gericht. In vervolg op de samenvoeging van de afdelingen bodem en water bij het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM), heeft ook Bodem+ verdere samenwerking gezocht in de uitvoering met Rijkswaterstaat. Na een gezamenlijke verkenning van de raakvlakken is een proces op gang gekomen, waarbij ook in de uitvoering “bodem” en “water” bijeen worden gebracht.

In december 2011 is in de bestuursraad van IenM besloten tot de eerste concrete stappen, waarin duidelijk moet worden hoe Bodem+ binnen Rijkswaterstaat gepositioneerd gaat worden. Hiermee is aan Bodem+ en Rijkswaterstaat de uitdaging om de verkenningen uit 2011 om te gaan zetten in een concreet plan van aanpak voor overgang van Bodem+ naar Rijkswaterstaat.

2. Resultaten Bodem+ in 2011

2.1 Belangrijke mijlpalen

De samenwerking met de leden van het Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant is in 2011 versterkt, waarbij ook mooie resultaten in de projecten zijn geboekt. Een door alle overheden gezamenlijk gedragen overzicht van de spoedlocaties is tot stand gekomen. Handreikingen over hoe te werken bij een gebiedsgerichte aanpak zijn opgesteld. De midterm review is voorbereid en opgesteld met veel input vanuit de bevoegde overheden Wet bodembescherming (12 provincies en 29 grote steden). We hebben ook een bijdrage mogen leveren aan de totstandkoming van het "Keizerskroon-manifest", dat richting geeft aan de transitie in het bodembeleid. In dit kader zijn ook de ecosystemendiensten, die inzicht bieden in de mogelijkheden die de bodem biedt, van groot belang. Een eerste resultaat zal op het ILB-congres van 14 februari 2012 door het ministerie van IenM worden aangeboden aan de VNG.

We kijken met trots terug op de versterking van de samenwerking met de partners: SKB en SIKB als mede-initiatiefnemers van het Expertisenetwerk Bodem en Ondergrond en met RIVM, TNO en TCB in de ontwikkeling naar het expertisecentrum dat zich voorbereidt op het beheer en onderhoud van de gezamenlijke kennisagenda.

Voor 2012 staat de verbinding van water en bodem, dat één natuurlijk systeem is, prominent op het programma. In 2011 hebben we daarop voorgesorteerd langs twee wegen: de accountmanagers hebben alle waterschappen bezocht met positieve resultaten over gewenste samenwerking en ondersteuning. Daarnaast hebben we met Rijkswaterstaat de verkenning van raakvlakken uitgevoerd en is de samenwerking versterkt. Bij de Waterdienst is Bodem+ alom bekend en de drie RWS-leidraden zijn gedigitaliseerd en geïntegreerd met de Richtlijn Herstel en Beheer (water)bodemkwaliteit die bij Bodem+ in beheer is. Deze verkenning en samenwerking geeft alle vertrouwen in een organisatorische samenvoeging in de loop van 2012.

De implementatie van het Besluit bodemkwaliteit kende in 2011 twee belangrijke stappen: de evaluatie van het Besluit ten behoeve van de Tweede Kamer en het opstellen van een verbeterplan. Het evaluatierapport is opgesteld door alle betrokken partijen samen en door de staatssecretaris tijdig aangeboden aan de Tweede Kamer. De evaluatie heeft ook geleid tot het opstellen van een verbeterplan met taskforces voor verbetering van opdrachtgeverschap, verbetering van toezicht en handhaving, verbetering van de uitvoering en voor vereenvoudiging van de regelgeving. De werkgroepen hiervoor zijn bemenst en in het najaar van 2011 van start

gegaan. Met een brede groep belanghebbenden zijn stappen voorwaarts gezet om een webservice cq validatie-instrument te ontwikkelen, teneinde de kwaliteit van het toetsen aan bodemnormen te verbeteren.

Met de vernieuwing van de Nederlandse Richtlijn Bodembescherming (NRB) is grote vooruitgang geboekt. Ondanks de vaak tegengestelde belangen is het in het najaar van 2011 gelukt om een door alle partijen op hoofdlijnen gedragen richtlijn tot stand te brengen. De afronding en publicatie ervan verwachten we in de eerste helft van 2012.

“Het jaar 2011 is een mooi oogstjaar geweest voor het preventieve beleid voor bodem en water. Na een gedegen voorbereiding (een goede zaai- en kweekperiode) is de evaluatie van het Besluit bodemkwaliteit door Bodem+ in 2011 afgerond. Het ministerie van IenM heeft deze evaluatie met een brief aan de Tweede Kamer aangeboden, waarin de staatsecretaris aankondigde draagvlak te hebben uit de samenleving voor een goed functionerend instrument. De verbeterpunten worden onder regie van Bodem+ met net zoveel draagvlak uit de betrokken partijen opgepakt. Verder heeft het ILB in 2011 een succesvolle afronding gekend. Het instrument is effectief, want nagenoeg alle gemeenten in het land hebben een nota bodembeheer. Het instrument smaakt naar meer, en dat gaan we ook doen. Tenslotte werd 2011 afgerond met overeenstemming over de NRB. Bodem+ heeft dit proces van begin tot eind begeleid. Ook hier gold: door een goede voorbereiding, zorgvuldigheid bij het vormgeven en altijd blijven streven naar draagvlak onder regie van Bodem+, zijn we tot een succesvol product gekomen. Net als met goede wijn gaan we nog lang van deze mooie producten genieten!”

Mari van Dreumel
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

We zijn trots op de bijeenkomsten van de ambassadeurs van het maatschappelijk initiatief Bewust Bodemgebruik. Ook op de grotere bijdrage die vanuit de betrokken partijen is opgebracht. Dit resulteerde in de laatste weken van het jaar tot een Green Deal tussen ZLTO en Staatsbosbeheer.

Met de overgang van de Bodem+website naar de vernieuwde Agentschap NL-website hebben we een grote opschoonactie kunnen uitvoeren. Door goed gebruik van informatie kunnen hebben we deze slag voor een groot deel geautomatiseerd uitgevoerd. Nieuw aandachtspunt vormt nu wel de vindbaarheid van de bodeminformatie die door de integratie binnen de Agentschap NL-website volgens de respondenten van het klanttevredenheidsonderzoek 2011 is verslechterd.

2.2 Nieuwe samenwerking en thema's in 2011

Op basis van ons jaarwerkprogramma 2010-2014 (en de daaropvolgende doorgevoerde bijstellingen door taakstellingen) werkt Bodem+ aan een meerjarige vernieuwing. Enerzijds door uitbreiding en verbreding van het kennisnetwerk en allianties, anderzijds door inhoudelijke kennis- en projectverbreding naar nieuwe thema's in de beleidsvelden ruimte, (grond)water en ecosysteemdiensten. In beide ambities zijn grote stappen in de goede richting gezet, liggen we zelfs vóór op schema, maar zijn we er nog niet.

In 2011 zijn nieuwe netwerken gelegd en is samenwerking aangegaan met vrijwel alle individuele water- en hoogheemraadschappen (via accountmanagement), de Regionale UitvoeringsDiensten i.o (i.s.m. sector InfoMil), het Informatiehuis Water, diverse themagroepen van de Unie van Waterschappen en Rijkswaterstaat. Vooruitlopend op een formele overstap van Bodem+ naar agentschap Rijkswaterstaat zijn in 2011 al raakvlakverkenningen uitgevoerd en is concrete samenwerking aangegaan op zowel activiteiten- als projectniveau.

“Bodem+ draagt bij aan projecten van Rijkswaterstaat door een nog intensievere samenwerking op het gebied van bodem bij beleidsondersteuning en kennisuitwisseling. Met kleine stapjes breiden we de samenwerking uit. Naar aanleiding van interne betrokkenheid en aandacht werken de Helpdesk Water en Helpdesk Bodem meer samen. De watergerelateerde vragen die bij de bodemhelpdesk binnenkomen, worden beantwoord door de Helpdesk Water en andersom. Ook onze leidraden Afvalstoffen, Bodem en Bouwstoffen zijn in nauwe samenwerking geïntegreerd in de digitale Richtlijn herstel en beheer (water)bodemkwaliteit. Deze samenwerking bracht Rijkswaterstaat in 2011 verder door kennis te verbinden en efficiënter beheer van instrumenten en documenten.”

Elmert de Boer
Rijkswaterstaat

Daarnaast is Bodem+ in 2011 (deelname aan) diverse nieuwe projecten gestart binnen de thema's grondwater en ruimte. Voorbeelden hiervan zijn het projectsecretariaat van de Structuurvisie Ondergrond, een langere betrokkenheid bij de Structuurvisie Buisleidingen, ons voorzitterschap en inhoudelijke input in het project Juridische helderheid in grondwaterbeheer, uitbreiding van onze inbreng in het Samenwerkingsprogramma Warmte-Koude Opslag en start van een project Open Bodems ter beperking van onnodige bodemafdekking.

2.3 Afronding projecten en taken in 2011

Om de in paragraaf 2.2 genoemde vernieuwingen door te kunnen voeren, zijn in 2011 diverse projecten binnen de bestaande thema's bodemsanering en bodembeheer beëindigd. Bodem+ is en blijft immers een opdracht met een budgettair plafond. Met de beëindiging van de onderstaande activiteiten is ca. 3 à 4 fte gemoeid (ca. 10% van de totale formatie) die zijn ingezet op nieuwe thema's:

- Afronding Wbb-financieringsbudget programmaperiode 2005-2009;
- Monitoring en evaluatie Besluit bodemkwaliteit;
- Impuls Lokaal Bodembeheer 2009-2011 (lokaal bodembeleid onder Bbk)
- Ontwikkeling vereenvoudigde BUS meldings- en evaluatieformulieren (laatste formulier categorie mobiel volgt in april 2012);
- Ondersteuning BEUK;
- Wettelijke taak statusverklaringen baggerspecie;
- Verzending e-brieven Bodem+;
- Opschoning website met circa 400 webpagina's;
- Medeontwikkeling bodemlectoraat;
- BIELLS datamakelaar;
- BIELLS toetsingsmodule bodemkwaliteitskaarten.

3. Klanttevredenheid (onderzoek)

In het najaar van 2011 is het tweejaarlijkse klanttevredenheidsonderzoek (KTO) uitgevoerd. De resultaten zijn vergeleken met de resultaten van de eerder uitgevoerde klanttevredenheidsonderzoeken in 2009 en in 2006. Het onderzoek is opgebouwd uit vier onderdelen.

1. Dienstverlening naar primaire doelgroepen (decentrale overheden)

Dit onderzoek is in oktober 2011 uitgevoerd door het bureau MarketResponse. De respondenten zijn bevraagd op een aantal dienstverlenende producten als de website, nieuwsbrieven, praktijkvoorbeelden etc. Uit de antwoorden op deze vragen is een rapportcijfer berekend van 7,5 (in 2009 en 2006 was dit 7,4). Per onderdeel zijn vragen gesteld over deskundigheid, behulpzaamheid en klantvriendelijkheid. Op al deze onderdelen is een licht stijgende lijn te zien. De vindbaarheid van informatie op onze website is een groter aandachtspunt geworden t.o.v. de eerder uitgevoerde onderzoeken.

2. Functioneren Bodemhelpdesk

Bij de bodemhelpdesk wordt een continue KTO systeem gehanteerd, waarbij 15% van de vraagstellers enquêtevragen krijgt voorgelegd. Het gemiddelde cijfer was in 2010 gedaald van 7,4 in 2009 naar 7,2 in de eerste drie kwartalen van 2010. Vermoedelijk werd dit veroorzaakt door het vertrek van enkele ervaren medewerkers. In de eerste drie kwartalen van 2011 is een herstel naar het cijfer 7,4 ingezet. Het totaalcijfer over 2011 is op het moment van publiceren van deze jaarrapportage nog niet beschikbaar.

3. Bijeenkomsten in het land

Bij georganiseerde bijeenkomsten in het land worden standaard evaluaties uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat de georganiseerde bijeenkomsten inhoudelijk als goed worden beoordeeld. Aandachtspunten liggen vooral op organisatorisch vlak, geboden faciliteiten en bereikbaarheid.

4. Uitvoering wettelijke taak Kwalibo

Dit onderzoek is uitgevoerd door een telefonische enquête door de adviseurs van Bodem+. De algemene afhandeling van aanvragen/wijzigingen om kwalibo-erkenningen scoort goed (cijfer 7,5). De meeste opmerkingen hebben betrekking op de vindbaarheid van de formulieren op de website. De tijdigheid van afhandelen van aanvragen blijft eveneens een aandachtspunt. De wettelijke termijnen worden behaald. De interne doelstelling is om aanvragen af te handelen binnen de helft van de wettelijke termijn. Over het jaar heen bezien wordt dit gehaald. Echter bij piekbelastingen loopt de afhandeling op tot de volledige wettelijke termijn. Een goed systeem voor digitale invoer van aanvragen kan een uitkomst bieden voor deze aandachtspunten.

Uit het totaal aan onderzoeken is de conclusie dat de dienstverlening van Bodem+ in het algemeen als goed is beoordeeld. De deskundigheid, behulpzaamheid en vriendelijkheid van de Bodemplussers scoren goed. Aandachtspunt is de vindbaarheid van informatie op onze website. In 2012 zullen we daar een verbeterprogramma voor opstellen en bij de overgang naar Rijkswaterstaat invoeren.

“Een van de onderwerpen waarop SIKB en Bodem+ nauw samenwerken is bodeminformatiebeheer. Dit heeft in 2011 veel aandacht gehad. Bodeminformatiebeheer heeft de toekomst zeggen we wel eens, maar het lijkt voor sommige mensen een soort geheimtaal. Het eerste doel was dan ook meer mensen kennis te laten nemen van de mogelijkheden van het bodeminformatiebeheer. Via themabijeenkomsten tijdens het SIKB-jaarcongres, het Platform Bodembeheer en BodemBreed zijn veel mensen geïnformeerd. Verder is het overleg met partners in het GO+ nieuw leven in geblazen. En de technische ontwikkelingen zijn gestimuleerd via bijdragen aan het bodeminformatiesysteem Fryslân, het Bodemloket en het informatiemodel IM0101. Een geslaagd stukje samenwerking met een kundige partner!”

*Walter de Koning
Directeur Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging
Bodembeheer (SIKB)*

4. Belangrijkste afgegeven signalen

In 2011 hebben we, met reguliere 4- en 8-maandsrapportages, tussentijds aan onze opdrachtgevers gerapporteerd over de voortgang van ons jaarwerkplan. Evenals in voorgaande jaren hebben we dit gedaan aan de hand van signalen die zijn besproken in het opdrachtgeveroverleg.

Deze signalen bestonden uit (tussentijdse) resultaten van onze werkzaamheden, maar ook uit (verbeter)punten vanuit het bodemwerkveld die om aandacht of aanpak vroegen vanuit Bodem+ of haar opdrachtgevers. In het licht van het jaarverslag een weergave van de belangrijkste signalen en opvolging/stand van zaken nu.

Het **G2G project China-Topsoil** fase 1 is in mei 2011 succesvol beëindigd met een final conference in Nanjing. Het betrof training van de centrale bevoegde gezagen, besluitvormers en kennisinstituten. Daarnaast werd een eerste slag geslagen met het opzetten van bodemkwaliteitsnormen voor China. In het najaar is in fase 2 een training verzorgd voor lokale bevoegde gezagen (drie provincies) waarbij tevens aandacht was voor het uitvoeren van een demonstratie project i.s.m. het Nederlandse bedrijfsleven. Al deze werkzaamheden zijn met externe financiering uitgevoerd.

Het project **'helderheid in grondwater'** laat zien dat de betrokkenheid van de deelnemende overheden en markt zeer sterk is als zij ook medefinancier of ondertekenaar van het initiatief zijn. Het project kent hierdoor groot draagvlak en kan rekenen op goede inhoudelijke input. De uitkomsten van het advies worden in de vorm van een cursus ontsloten aan de doelgroep. Aanbevelingen en conclusies uit het project zijn ingebracht in de werkgroep Wet en Regelgeving van het Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant.

<p>Decentrale overheden zijn zich nog onvoldoende bewust van de naderende grootschalige wijzigingen in het omgevingsrecht en de gevolgen daarvan voor de decentrale overheden als het o.a. gaat om de bodemregelgeving. Vanuit Bodem+ is juridische adviescapaciteit vrijgemaakt om te kunnen schakelen tussen het bodemwerkveld, het UP en het programma Eenvoudig Beter (als trekker van het vernieuwen van het omgevingsrecht).</p>	<p>Na een vierjarige samenwerking op het gebied van bodem en grondwater met het Roemeense ministerie van Milieu komt Nederland nu in aanmerking voor een tender van 4.5 miljoen euro voor het opzetten van een landsdekkend beeld en bodembeleid. Dit is een klus voor RIVM, Bodem+ en het Nederlandse bedrijfsleven. Begin 2012 zal hier meer duidelijkheid over komen.</p>
<p>De kennisagenda bodem en ondergrond is afgerond en er is een advies van de Technische Commissie Bodembescherming (TCB) om de kennisinfrastructuur voor de nieuwe thema's te versterken. Instrumenten als de ILB en het expertisenetwerk bodem en ondergrond worden kansrijk genoemd. Met de ILB-2 in 2012 wordt een vervolg gegeven aan verbreding van bodemthema's.</p>	<p>In 2011 is gebleken dat in een aantal situaties (Rbk, BUS) aanpassingen aan regelgeving, na beleidsmatige vaststelling, richting juridische vaststelling stroperig verlopen. Eind 2011 is gekozen om te investeren in de relatie met HBJZ van IenM door een Bodem+- medewerker aan te bieden voor hulp in trajecten rondom bodemwetgeving.</p>
<p>Het is in deze tijd van krimp bij de overheid lastig ruimte van de overheden te vinden om inzet te plegen in zaken als verbetering van het Bbk en diverse werkgroepen in de projecten van het Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant. Echter voortgang in deze dossiers is deels wel afhankelijk van de inzet van uitvoerende partijen en de opdrachtgevende en toezichhoudende overheid.</p>	<p>Het aantal landelijk georganiseerde initiatieven in het beleidsveld bodem is zo hoog dat het gemeenten met de beste wil van de wereld niet meer lukt om overal afvaardiging te sturen. Voorbeeld diverse inhoudelijke workshops en trainingen, Keizerskroonsessie, dagen van initiatief Bewust Bodemgebruik. Verdere onderlinge afstemming en betere integratie is nodig. De eerste stappen die vanuit Bodem+ zijn gezet, bestaan uit het beter gebruik maken van bestaande initiatieven (Schakeldag, Bodembreed, SIKB en SKB congres) en hier met actuele thema's op aan haken.</p>
<p>De fiscale agenda van het Kabinet koerste halverwege 2011 op het generiek op nul stellen van de afvalstoffenbelasting. Hiermee ontstond voor Bodem+ de mogelijkheid om de wettelijke taak van baggerspecieverklaringen (o.b.v. de Wbm) af te schaffen. (omvang 0,75 fte/jr). In overleg tussen Bodem+ en het ministerie van Financiën is e.e.a goed afgestemd en is deze taak per 1-1-2012 komen te vervallen. Deze afschaffing betekent geen verlies aan milieuhygiënische sturing op baggerstromen, de taak is uitsluitend fiscaal van aard.</p>	<p>De verkenning door de begeleidingscommissie BUS om de reikwijdte van het BUS (incl. regeling) te vergroten en verdergaand te vereenvoudigen, is afgerond. Voorstellen voor aanpassing van de RUS per 1 juli 2011 en 1 april 2012 en BUS per 1 juli 2012 zijn uitgewerkt door IenM. In samenspraak met vertegenwoordigers van de uitvoeringspraktijk zijn sterk vereenvoudigde en gebruiksvriendelijke digitale BUS-formulieren ontwikkeld, die de handmatig invulbare pdf-formulieren en minder gebruiksvriendelijke huidige software vervangen.</p>
<p>De accountmanagers hebben hun focus dit jaar verlegd naar de nieuwe netwerken van waterschappen en kwartiermakers van de Regionale UitvoeringsDiensten (RUD's). Vrijwel alle waterschappen zijn in 2011 bezocht. Hierdoor worden het netwerk en de vragen en signalen die Bodem+ bereiken breder van aard.</p>	<p>In 2012 is in drie pilots kennis en ervaring opgedaan met de methodiek van ecosysteemdiensten. Het betreft het biosciencepark in Leiden, het havengebied in Culemborg en het veenweidegebied in het Groene Hart. De opgedane kennis wordt in 2012 verder ingebracht in ILB-2.</p>
<p>Bodem+ signaleert in toenemende mate export van ernstig verontreinigde grond voor toepassing in Duitsland en België (met ruimer hergebruikkader). Overleg tussen beleidsverantwoordelijken binnen IenM (DP, LOK, voormalig ministerie VenW) en Bodem+ leert dat uitvoer voor nuttige toepassing is toegestaan, ook al vindt de toepassing in het buitenland plaats onder minder strenge (Bbk) normen. Juridische aanpak is onmogelijk en afspraken hieromtrent maken binnen een convenant worden niet haalbaar geacht. Vanuit argument van zorgvuldig opdrachtgeverschap zal Bodem+ sanerende overheden vraaggestuurd adviseren dergelijke grond te laten bewerken in Nederland. Hieromtrent zal overleg plaatsvinden met de branchevereniging Nederlandse Vereniging van Procesmatige Grondbewerkers (NVPB).</p>	<p>Bodem+ heeft haar voorlichting inmiddels geïntegreerd in lopende externe bijeenkomsten en stuurt actief dat andere organisaties dit ook doen (met kostenreductie als gevolg). Enkele voorbeelden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Integrale voorlichting M&L op Schakeldag; • Bodem+presentaties op NEN-bodemdag; • Bodem+presentaties in Expertisecentrum Bodem van Rijkwaterstaat Waterdienst; • Combineren SKB-congres met Dag van Kennis initiatief Bewust Bodemgebruik • Combineren tweede Kennisconferentie Ondergrond met BodemBreed;
<p>Het vernieuwde Bodemloket 2.0 is in april live gegaan. In de eerste week zijn enkele storingen opgetreden, maar die zijn adequaat verholpen. De database achter de website is een eerste stap naar het informatiebeheer van de toekomst, waarbij verschillende informatievragers centraal hun informatie kunnen vergaren, in plaats van bij alle individuele gemeenten en provincies te hoeven shoppen. Door een nieuwe release van bodemloket hebben zich nieuwe gebruikersongemakken voorgedaan. Hiervoor is een verbetertraject in gang gezet.</p>	

5. Bezuinigingsopgave en financiën werkprogramma

5.1 Bezuinigingsopgave

Na start in 2010 is in 2011 een forse bijdrage geleverd aan het realiseren van een bezuiging van 6 miljoen euro ten opzichte van het vastgestelde werkprogramma 2010-2014. Deze te realiseren bezuiging tot eind 2014 bestaat op hoofdlijnen uit:

- een verdere reductie van het Bodem+-apparaat met 3,5 fte, waarvan circa 2 fte al in 2011 moet worden gerealiseerd (besparing t/m 2014 circa 1,4 miljoen euro);
- vermindering van uitgave van projectmiddelen, onder andere door verdere reductie van de inzet van de Landsadvocaat op adviestaken, benutting van EU-raamcontract adviesdiensten en grotere inzet vanuit onze doelgroep bij het ontwikkelen van instrumenten (besparing t/m 2014 circa 4,4 miljoen euro);
- invorderen door bijv. leges op verklaringen baggerspecie en 0900 nummer helpdesk, nader te onderzoeken (besparing t/m 2014 circa 0,2 miljoen euro).

Afgesproken is dat voor 2011 een bezuiging van 1,39 miljoen euro ten opzichte van het werkprogramma wordt ingevuld. Dit is gerealiseerd. De opdrachtverlening is begin 2011 op de nieuwe afspraken aangepast, waarbij voor apparaatskosten € 4.660.000,- beschikbaar is gesteld. Voor projectmiddelen is € 1.938.000,- beschikbaar gesteld. In 2011 zijn we binnen deze budgetten gebleven, waarmee de afgesproken bezuiging zijn gerealiseerd. Daarnaast is door onderbezetting sprake van een extra onderuitputting op het apparaatbudget van ruim € 220.000,-.

Noot: Door het vervallen van de wettelijke taak Baggerspecieverklaringen is de mogelijkheid om binnen de afgesproken bezuiging 0,2 miljoen euro in te verdienen, grotendeels verdwenen. Met de extra uitputting op apparaatskosten in 2011 is dit financieel weer vereffend, zodat vastgehouden kan worden aan de afgesproken bezuiging.

De hoofdredenen voor de gerealiseerde besparing zijn:

- Het programmabeheer van Bodem+ is conform afspraak afgebouwd met 2 fte. Deze reductie vond enerzijds plaats op management (0,5 fte) en administratieve en secretari-

ele ondersteuning (0,75 fte), anderzijds op ondersteuning van de staven Communicatie (0,5 fte), I&A en Juridische zaken (0,25 fte). Het programmabeheer is hiermee teruggebracht tot 10%;

- Daarnaast heeft Bodem+ het hele jaar gewerkt met een onderbezetting, veroorzaakt door vertrek van drie adviseurs in 2011. Het contract van de laatste medewerker met een tijdelijk inleencontract is niet verlengd en twee medewerkers zijn op eigen initiatief vertrokken naar een andere werkgever i.v.m. gebrek aan toekomstperspectief binnen Agentschap NL. Hernieuwde invulling van deze vacatures is vooralsnog niet gelukt;
- Het afgesloten raamcontract voor inhuur van adviesdiensten is verder benut, waardoor adviesproducten structureel goedkoper zijn uitbesteed. Voor diensten buiten dit raamcontract zijn de tarieven genivelleerd op het niveau van 2010;
- Beperking van de inzet van projectmiddelen binnen diverse projecten en het beëindigen van een aantal activiteiten gedurende 2011 (zie par. 2.3);
- Vervangen van verlof van tijdelijke aard, waaronder ouderschaps- en zwangerschapsverlof, heeft niet plaatsgevonden.

Kanttekening bij met name de personele reductie en niet vervulde vacatures is dat de medewerkers van Bodem+ in 2011 een forse werkdruk hadden. Hierbij werd meer dan ooit een beroep gedaan op het onderling overnemen van werk en een flexibele werkhouding. Dat ondanks deze werkdruk het ziekteverzuim als laagste van alle sectoren binnen Agentschap NL is gebleken (< 2%), en daarnaast het werk “gewoon” gedaan is, verdient waardering.

5.2 Financiën

In bijlage 5 zijn de financiële overzichten opgenomen van de personele inzet van Bodem+ gedurende het jaar (apparaatskosten), besteding van projectmiddelen (verplichtingen) en de uitgegeven kasgelden. Uitgaande van de ambities en verdeling van mensen en middelen, zoals we deze in ons Jaarwerkplan 2011 hebben vastgelegd, heeft op een aantal projecten een significante afwijking van onze inzet in personele of financiële zin plaatsgevonden:

- De personele inzet op ondersteuning van het UP was in 2011 hoger dan gepland. De reden hiervoor is dat de benodigde capaciteit groter bleek dan geraamd om de doelstellingen in de UP-projecten en met betrekking tot het opstellen van de midterm review te kunnen realiseren. Geschat was dat de personele bijdrage vanuit de decentrale overheden in de projecten groter zou zijn;
- De inzet op de verdeling van financiële middelen/bodem-saneringsgelden was lager. De reden hiervoor is dat het aantal budgetvaststellingen van de Wbb-programma-periode 2005 tot en met 2009 lager is dan vooraf gedacht.

Vandaar dat de benodigde inspanning vanuit Bodem+ in 2011 beperkt is gebleven;

- Voor de Kwaliteitsimpuls Wbb waren minder visitaties nodig door meer zelfsturende teams vanuit de deelnemende bevoegde overheden. Op het gebied van ondersteuning van Toezicht en Handhaving is uitsluitend ingezet op het Platform Toezicht Bodembeheer en de Regionale Ketendagen Bodem zijn georganiseerd in samenloop met centraal georganiseerde initiatieven. De overige taken zijn opgepakt onder de noemer van het Bbk. Het betreft beide deelprojecten onder “Uitvoeringskwaliteit in de bodemketen”;
- Voor Milieuaansprakelijkheid is overschrijding te melden. Er is op een aantal zaken nog behoorlijke inzet verricht door de Landsadvocaat. De totale actieve werkvoorraad betreft nog slechts enkele zaken. Daarnaast is ook het aantal partijen dat nog gestuit moet worden sterk gereduceerd tot circa 50. De opbrengsten van onze inzet op milieuaansprakelijkheid zijn in paragraaf 5.3 gepresenteerd;
- In de regionale en nationale samenwerking is door o.a. accountmanagers veel samenloop gezocht met de implementatie van het Bbk en het Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant. Hierdoor zijn de geplande dagen voor kennisoverdracht niet volledig benut;
- Ten aanzien van het programmabeheer is in het tweede kwartaal van 2011 een reorganisatie doorgevoerd, waarbij we van drie naar twee teams zijn gegaan. De extra gepleegde inzet op programmabeheer is gelegen in de afronding van de ILB die meer inspanning vroeg van onze financiële administratie. Daarnaast zijn in 2011 aanpassingen aan eigen applicaties voor onze wettelijke taken verricht.

5.3 Opbrengsten

Binnen onze wettelijke taak Milieuaansprakelijkheid was ook in 2011 sprake van opbrengsten, in die zin dat deze rechtstreeks op de rekening van het ministerie van IenM worden gestort. In 2011 is ten aanzien van deze opbrengsten:

- In totaal uit schikkingen en uitspraken van de rechtbank circa € 3.160.000,- binnengehaald. Van dit bedrag is € 1.560.000,- naar een waterschap gegaan.
- Een vordering van € 738.000,- loopt nog vanwege het ontbreken van geldelijke middelen bij de wederpartij. Op dit dossier zal door Bodem+ nog verder actie worden ondernomen.
- In een zaak met € 475.000,- (ex. wettelijke rente) aan vonnis is hoger beroep aangetekend. Door middel van comparitie van partijen in 2012 is in deze zaak nog € 160.000,- extra aan opbrengsten gegenereerd.

Op de bovenvermelde bedragen uit de schikkingen en vonnissen worden meestal afspraken gemaakt over wijze en stramen van betaling. Deze staan dus los van opbrengsten die in een jaar concreet op de rekening van het ministerie van IenM worden bijgeschreven. In 2011 is uit bestaande en nieuwe betalingsafspraken voor een totaal van € 527.339,86 aan opbrengsten bijgeschreven.

“Beleid ontmoet praktijk. Zo bestempel ik onze contacten met Bodem+. We zoeken elkaar regelmatig op om te kijken wat we van elkaar kunnen leren. We hebben het dan bijvoorbeeld over de dagelijkse praktijk van het Besluit bodemkwaliteit. Welke bedoeling heeft dit besluit en waar lopen we bij de uitvoering tegenaan? We wisselen kennis en ervaring uit, bijvoorbeeld over bodemzaken of contractvorming, of toetsen ideeën over beleidszaken aan elkaar. Eerder hebben twee medewerkers van SBNS en Bodem+ een week stage gelopen bij elkaars organisaties. Heel zinvol en leerzaam, voor beide partijen. En nu verder kijken, hoe ziet het bodemlandschap er uit na 2015? Een spannende toekomst voor alle partijen in het vak.”

Bruno van Dunné
Directeur SBNS

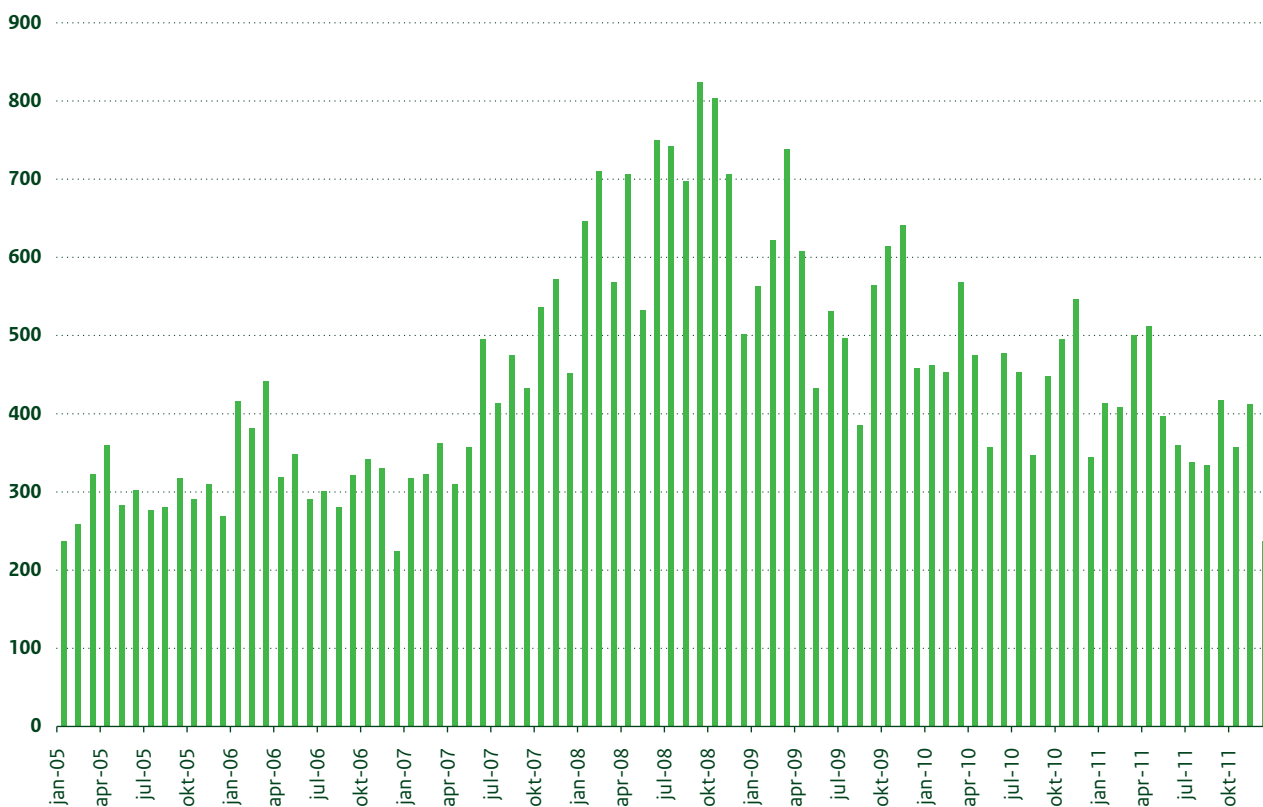
Bijlage 1: Bodemhelpdesk

Sinds 2011 is de Bodemhelpdesk van Bodem+ tevens ingericht als helpdesk voor het Expertisenetwerk Bodem en Ondergrond en dus ingericht op vragen over producten van SKB, SIKB, RIVM en TCB.

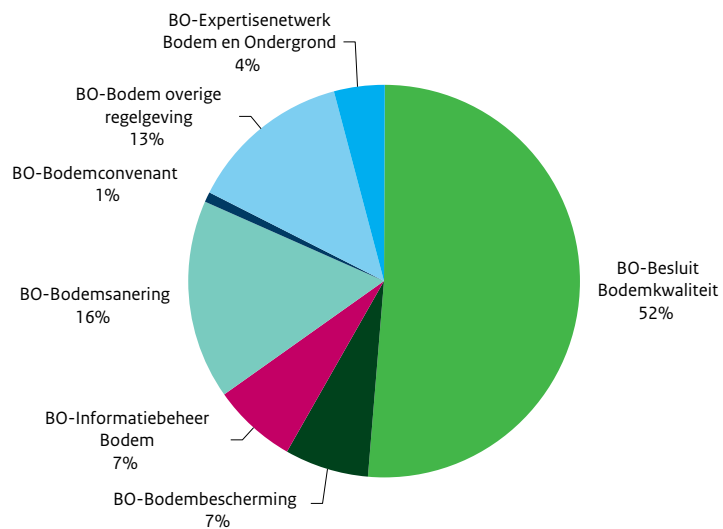
In 2011 zijn 4.689 vragen aan de bodemhelpdesk gesteld. Dit zijn er minder dan in 2010 (5.432 vragen). De daling van het aantal vragen na de forse piek in het jaar 2008 (inwerkingtreding van het Besluit bodemkwaliteit en het Activiteitenbesluit) heeft zich dus verder doorgezet. De vigerende bodemwet- en regelgeving raken bekend en geïmplementeerd. Net zoals voorgaande jaren zijn de meeste vragen gesteld over het Besluit bodemkwaliteit (52%) en Bodemsanering (16%, voornamelijk over Wbb en BUS). Relatief veel vragen in 2011 gingen over bodeminformatiebeheer (7%). De reden hiervoor is de lancering van de nieuwe website van Bodemloket. Slechts 1% van de vragen gingen over convenantthema's.

In 2011 is 86% van de vragen afgehandeld door het 1e lijns-team. De overige 14% van de vragen is afgehandeld door andere (2e lijns) specialisten binnen Bodem+ of daarbuiten (met name SIKB, RIVM en Rijkswaterstaat). 58% van de vragen is digitaal (via webformulier of per e-mail) binnengekomen. Dit is een toename ten opzichte van 2010 (52% digitaal). Net zoals voorgaande jaren is ongeveer 50% van de vragen afkomstig van overheidsorganisaties, waarvan weer de helft afkomstig van gemeenten. Naast de bestaande samenwerking met SIKB, SKB en RIVM heeft de bodemhelpdesk in 2011 geïnvesteerd in samenwerking met de helpdesk Water van Rijkswaterstaat.

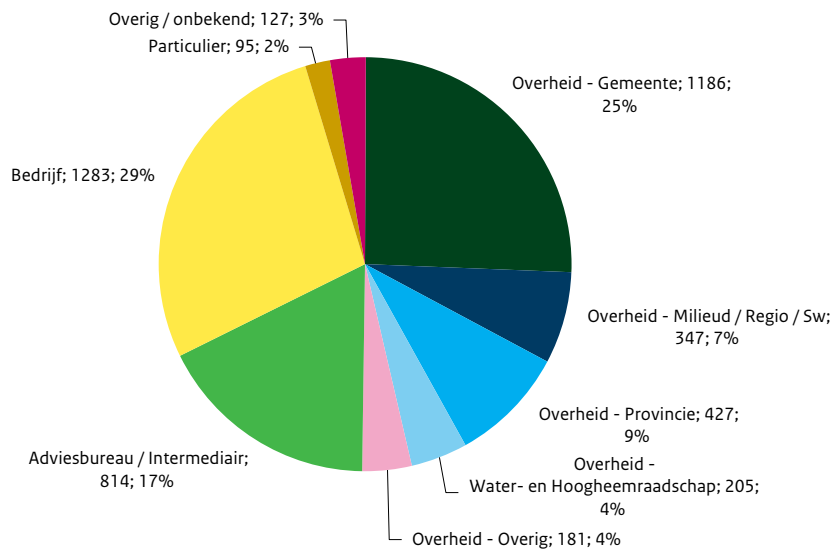
Aantal vragen per maand (bodemhelpdesk)

Verdeling bodemvragen (2011)

Helpdesk Bodem+ in 2011 (vragen per doelgroep)

Bijlage 2: Richtlijn herstel en beheer (water) bodemkwaliteit

Het bezoek aan Bodemrichtlijn.nl is in 2011 gehalveerd t.o.v. 2010 (11.017 versus 22.259) en ligt daarmee op het niveau van 2009. Het aantal bezoekers ligt slechts 8% lager dan in 2010 (8.008 versus 8.663). Er zijn 40% minder pagina's bekeken dan in 2010 (143.022 versus 234.063). Het bezoek aan de bodemrichtlijn lijkt dus minder, maar voor een niet nader te bepalen aandeel betreft dit een omissie in de statistiek-meting. Zoeken met Google leidt al een half jaar naar de testsite (bodemrichtlijn.nl), terwijl de bezoeken aan deze testsite niet worden meegeteld in de statistieken.

Redesign

In oktober 2010 is gestart met redesign van de bodemrichtlijn. Naast een nieuwe grafische userinterface heeft de bodemrichtlijn ook een nieuwe architectuur en aangepaste zoekfunctionaliteit (zoeken op woord, of geavanceerd, zelfs in verwante sites). De website voldoet nu volledig aan de Rijkshuisstijlregels. Na de technische oplevering medio 2011 is elke map in de Bibliotheek voorzien van een inleiding/leeswijzer; soms met foto/animatie. De processchema's zijn (vanwege de breedte) niet meer als html, maar als pdf geplaatst.

Als enige disfunctioneert de 'Applicatie selectie sanerings-technieken'. Voor aanpassing van de padverwijzingen is de hulp van de oorspronkelijke leverancier nodig (extra kosten).

Technisch beheer

Op 5 augustus 2011 is de dedicated server gehackt. Besloten is de server uit te schakelen en opnieuw (nu in een virtualisatieomgeving) te installeren. De site functioneerde tijdelijk van een reserve-server. Hierbij is geen informatie ontvreemd cq gemuteerd en er zijn geen privacy-regels geschonden. Verder heeft de website het hele jaar naar behoren gefunctioneerd.

Uitbreidingen/actualisaties

De volgende uitbreidingen/actualisaties zijn begin januari 2012 live gezet:

- Digitalisering Leidraden Bouwstoffen en afvalstoffen van RWS: circa 285 nieuwe topics (over 63 bouwstoffen en afvalstoffen) en 30 nieuwe (afval)beleidsbladen, zie Bouwstoffen en afvalstoffen. Opzet:
  - Constructieve eigenschappen;
  - Per Bouw-/afvalstof:
    - Eigenschappen;
    - Bouwstoffase;
    - Afvalstoffase;
    - (Processchema).

Met dit deelproject is de samenwerking met RWS versterkt.

- Verbinding NTA 5755+BUM met zoekapplicatie onderzoekstechnieken.

Per vraagstelling uit de NTA en BUM is aangegeven met welke onderzoeksvraag(en) uit (onderdeel 2 van) de zoekapplicatie deze overeenstemt.

Met de zoekresultaten van de zoekapplicatie kan vervolgens een verdere analyse worden uitgevoerd naar de geschiktheid van de technieken voor de specifieke situatie of mogelijke combinaties met andere technieken.

De onderzoeksvraag 'dikte drijfslaag' is toegevoegd aan de zoekapplicatie.

bodemrichtlijn.nl

Jaar	OS	MS/GA	OS	MS/GA	OS	MS/GA	OS	MS/GA
	Unieke IP	Bezoekers	Visits	Bezoeken	Pageviews	Weergaves	Topics	Titels
(25-3-)2005	647		4.046		48.295		2.171	
2006	1.561		9.956		93.866		2.332	
2007	2.069	1.858	10.364	8.069	119.650	77.276	2.633	3.471
2008	3.728	3.343	14.357	11.110	309.715	158.569	4.377	2.669
2009	3.714	3.113	20.598	11.540	319.906	111.226	4.048	2.670
2010		8.663		22.259		234.063		2.893
2011		8.008		11.017		143.022		2.893
2011/2010		0,92		0,49		0,61		1,00
OS:	Oude statistiek							
MS:	Knowmax MagmaStats							
GA:	Google Analyctis							

Bijlage 3: Landelijk meldpunt Bodemkwaliteit

Nieuw beheercontract

Eind 2010 is een nieuw beheercontract afgesloten voor de periode 2011 t/m 2014. Gekozen is voor een oplossing in de Microsoft Azure-cloud. Dit biedt dezelfde garanties ten opzichte van betrouwbaarheid en veiligheid, hetgeen in 2011 ook is gebleken. Daarnaast biedt dit betere mogelijkheden om indien nodig snelle capaciteitsuitbreiding te kunnen realiseren. De verhuizing levert een aanzienlijke besparing op van de kosten voor hosting en beheer.

Meldkamer

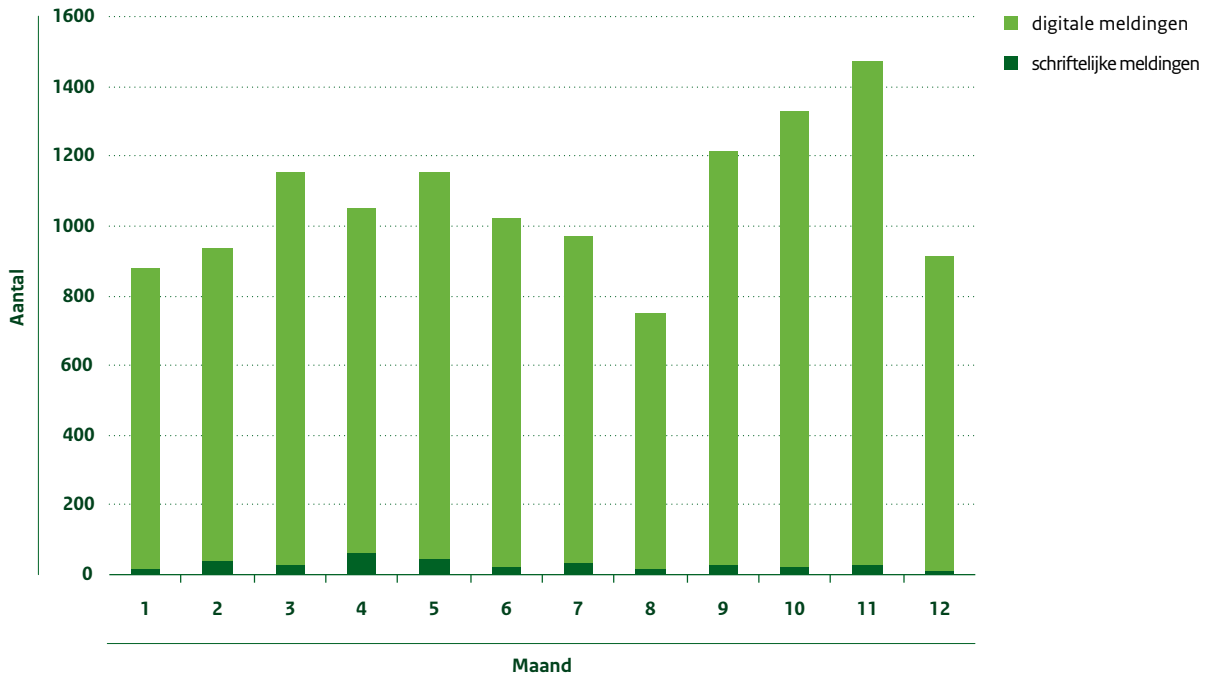
Een groot deel van de vragen voor de Meldkamer (22%) heeft betrekking op het aanvragen van een account of van gebruikers die hun inloggegevens kwijt zijn. Er komen nog steeds nieuwe gebruikers bij. In 2011 hebben 1.118 melders een (hoofd)account aangemaakt. Sinds de in gebruikname van het meldsysteem in januari 2008 zijn totaal 4.115 meldaccounts aangemaakt.

Ondanks de toename van het aantal gebruikers van het systeem en toename van het aantal meldingen, neemt het aantal vragen over het meldsysteem niet toe. In 2011 is er een piek te zien in maart, dit betrof een storing in de mailserver. Ook de problemen rond het Diginotar certificaat zorgde in oktober/november voor een toename van het aantal vragen. Tot slot is, ondanks een stijging van aantal meldingen, het absolute aantal schriftelijke meldingen verder afgenomen. In het licht van verdere efficiency van het meldpunt en is dit een goede ontwikkeling.

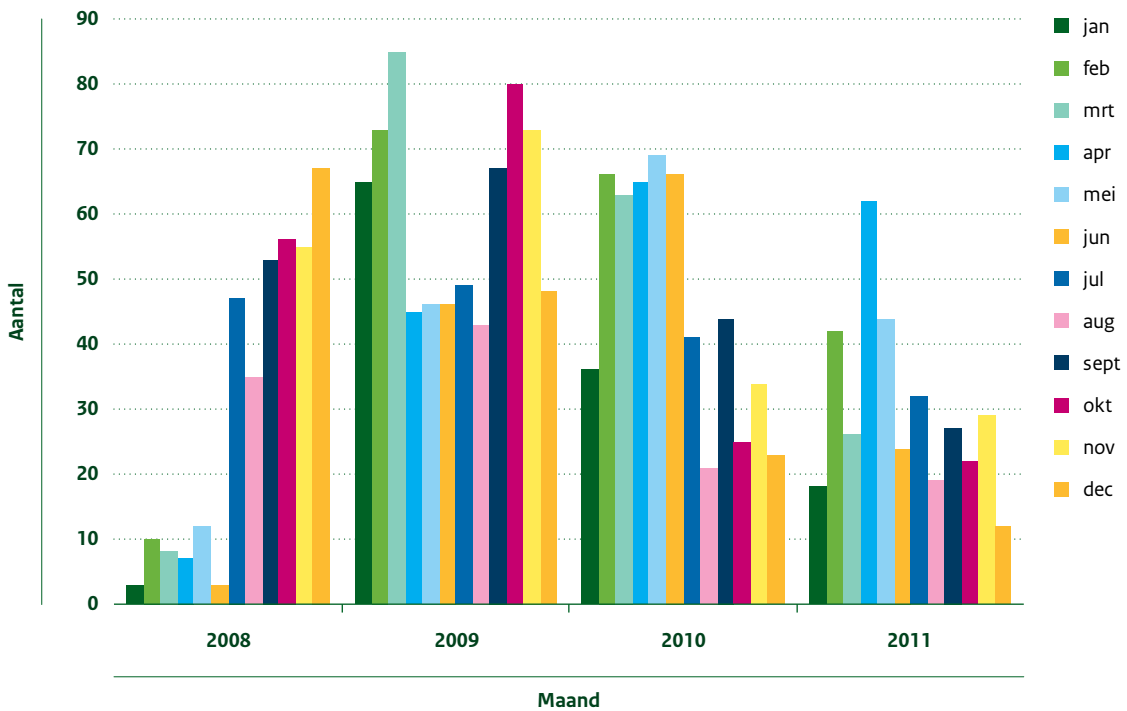
Aantal meldingen 2008-2011

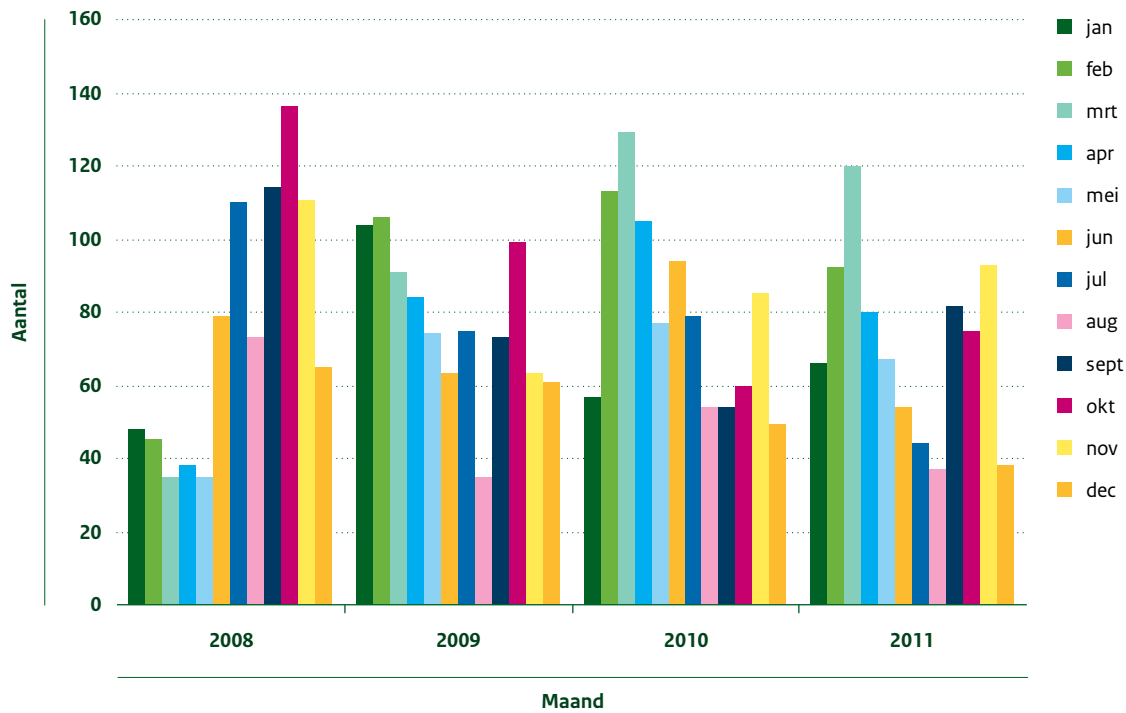
Overzicht schriftelijke meldingen 2011

Aantal schriftelijke meldingen 2008-2011

Topdesk Aantal vragen 2008-2011

Bijlage 4: Bodemloket

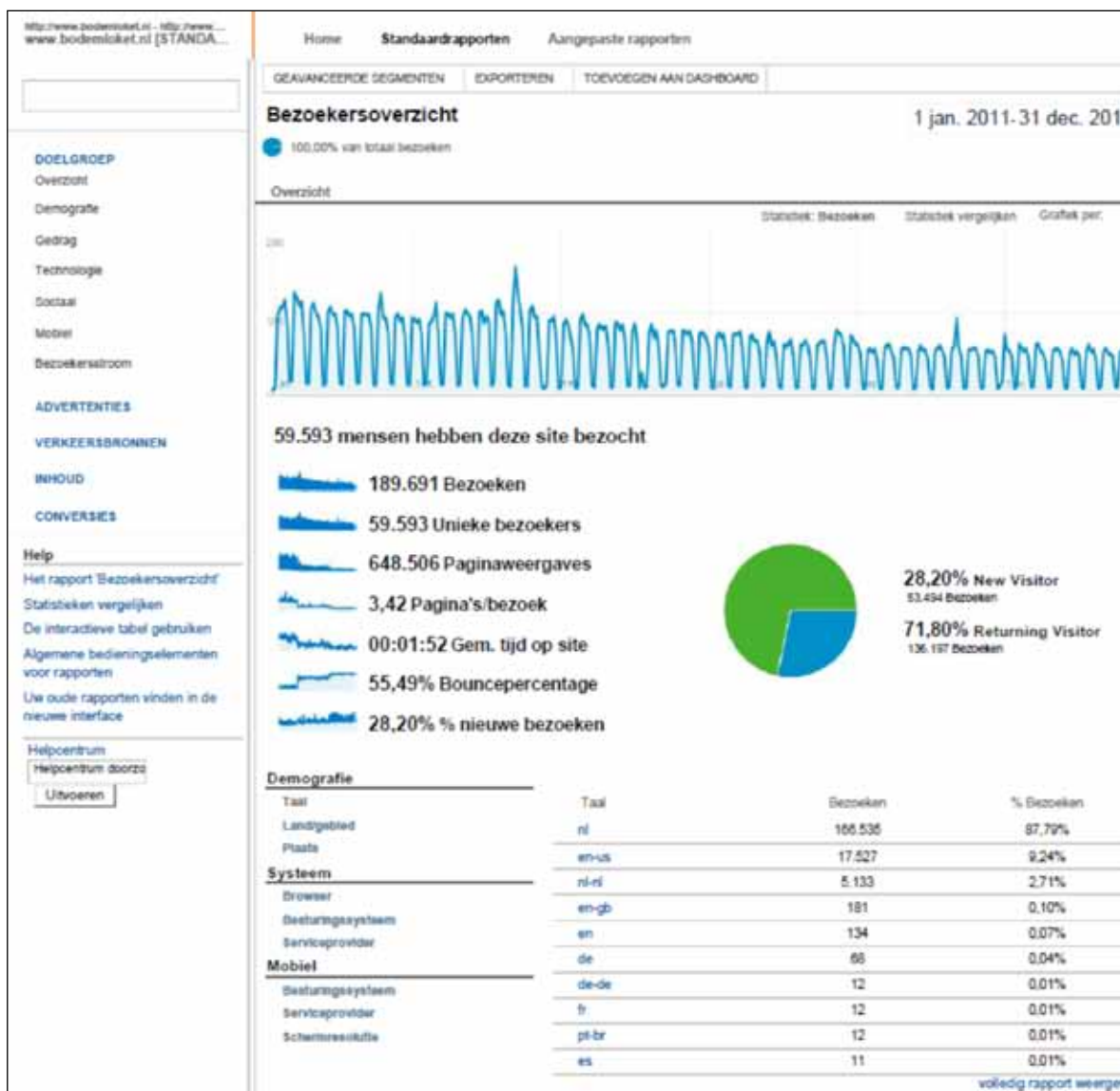
In de eerste helft van 2011 werd bodemloket.nl dagelijks bezocht door circa 1.000 à 1.100 individuele bezoekers (met name makelaars en burgers). Inmiddels is dit aantal gedaald naar circa 600 in de tweede helft van 2011.

De daling van het aantal individuele bezoekers aan bodemloket is toe te schrijven aan:

- Door wijziging van het taxatie modelrapport, vastgesteld door CHF, NVM, VastgoedPRO en VBO, hoeven taxateurs zich bij onroerend goedtransacties niet meer te baseren op bodeminformatie van gemeenten en provincies.

In plaats daarvan kunnen zij nu ook informatie over beperkingen inwinnen bij het Kadaster.

- Door de laagconjunctuur is de woningmarkt in 2011 op slot gegaan. Minder woningtransacties betekenen minder bezoeken aan bodemloket.nl.
- Door een nieuwe release van bodemloket hebben zich nieuwe gebruikersongemakken voorgedaan. Hiervoor is een verbetertraject in gang gezet. Ook moesten overheden door de nieuwe release hun bodemdata opnieuw uploaden, waardoor de 'vullingsgraad' geruime tijd ondermaats was.

Bijlage 5: Financiële verantwoording Bodem+ 2011

Apparaatskosten bodem+ 2011	Begroot 2011		Realisatie 2011				
	naam project of activiteit Bodem+	Dagen	Geld	Dagen	%	Geld	%
Projectsecretariaat UP	160	119.550	200	125%	141.439	118%	
Communicatie UP	109	64.197	155	142%	104.347	163%	
Werkgroep aanpak spoedlocaties	152	99.332	178	117%	116.806	118%	
Werkgroep gebiedsgericht grondwaterbeheer	131	86.416	177	135%	117.082	135%	
Werkgroep ondergrond	487	328.302	540	111%	362.791	111%	
Programmering en financiering bodembeheer	400	245.703	249	62%	159.850	65%	
Milieuaansprakelijkheid	217	137.550	248	114%	156.826	114%	
Totaal Team Ondersteuning uitvoering Bodemconvenant	1656	1.081.050	1747	105%	1.159.141	107%	
Implementatie bodembeheer	992	628.302	985	99%	675.940	108%	
Verbeteren bestaand bodembeleid	473	299.625	441	93%	286.090	95%	
Uitvoeringskwaliteit in de bodemketen	397	262.513	316	80%	215.559	82%	
Monitoring en effectmeting bodembeleid	121	89.736	162	134%	122.699	137%	
Totaal Team Implementatie en Effectmeting Bodembeleid	1983	1.280.176	1904	96%	1.300.288	102%	
Generieke kennisoverdracht	603	385.711	499	83%	330.844	86%	
Regionale samenwerking kennisoverdracht	419	275.304	255	61%	175.722	64%	
Nationale samenwerking kennisoverdracht	416	299.822	347	83%	265.383	89%	
Internationale samenwerking kennisoverdracht (incl. CityChlor)	300	205.875	354	118%	236.270	115%	
Verbreding bodemthema's	197	137.539	277	141%	192.485	140%	
Bodeminformatiebeheer	195	123.229	207	106%	141.884	115%	
Programmabeheer bodem	587	386.867	738	126%	473.834	122%	
Staven	375	220.909	328	87%	198.340	90%	
Totaal Team Kennisnetwerk Bodem	3092	2.035.256	3005	97%	2.014.762	99%	
Totaal in projecten Bodem+ 2011	6731	4.396.482	6656	99%	4.474.191		
Minder ingepland ivm te realiseren taakstelling	433	263.518					
Subsidielijdrage EU CityChlor, ca 30% van 122K					-36.671		
Totaal budget en realisatie	7164	4.660.000	6656	93%	4.437.520	99,5%	
Onderbesteding apparaatskosten 2011					222.480		

Verplichtingen

Projectmiddelen Bodem+ 2011	Begroot	Besteed	
Activiteit		verplicht	proc.
Ondersteuning UP Bodem	110.000	206.586	188%
Milieu aansprakelijkheid	253.000	469.919	186%
Ondersteuning uitvoering Bodemconvenant	363.000	676.505	186%
Implementatie Bodembeheer	350.000	207.932	59%
Verbeteren bestaand bodembeleid	83.000	41.245	50%
Uitvoeringskwaliteit in de bodemketen	129.000	310.033	240%
Monitoring en effectmeting	8.000	-	0%
Implementatie en Effectmeting Bodembeleid	570.000	559.210	98%
Generieke kennisoverdracht	10.000	62.033	620%
<i>Samenwerking kennisoverdracht:</i>			
Regionaal	5.000	-	0%
Nationaal	625.000	408.079	65%
Internationaal	50.000	68.018	136%
Bodeminformatiebeheer	210.000	199.490	95%
Verbreiding bodemthema's	90.000	22.417	25%
Programmabeheer Bodem+	15.000	9.163	61%
Kennisnetwerk Bodem	990.000	769.200	77%
Waarvan betaald uit ontvangen middelen buiten lenM (RWS, SIKB, GLOBIS)		-66.915	
Totalen	1.938.000	1.938.000	100%

Projectmiddelen UP Bodem	Begroot	Besteed	
Activiteit		verplicht	proc.
Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant	853.000	852.615	100%
Projectmiddelen ILB			
Activiteit		verplicht	proc.
Impuls Lokaal Bodembeheer	2.000.000	2.010.524	101%

Kas

Projectmiddelen Bodem+	begroting	Betaald	
		kas	proc.
2010	798.175	653.322	82%
2011	1.000.000	1.070.388	107%
Totaal Bodem+	1.798.175	1.723.710	96%

Projectmiddelen UP Bodem	begroting	Betaald	
		kas	proc.
Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant	682.400	378.126	55%

Projectmiddelen ILB	begroting	Betaald	
		kas	proc.
Impuls Lokaal Bodembeheer	1.500.000	1.845.927	123%

In opdracht van:

Interprovinciaal Overleg

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

 UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Dit is een publicatie van:

Agentschap NL
NL Milieu en Leefomgeving
Prinses Beatrixlaan 2
Postbus 93144 | 2509 AC Den Haag
bodemplus@agentschapnl.nl
www.agentschapnl.nl/bodemplus

© Agentschap NL | Februari 2012

Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld kan Agentschap NL geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten.

Agentschap NL is een agentschap van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Agentschap NL voert beleid uit voor diverse ministeries als het gaat om duurzaamheid, innovatie en internationaal. Agentschap NL is hét aanspreekpunt voor bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Voor informatie en advies, financiering, netwerken en wet- en regelgeving.

De divisie NL Milieu en Leefomgeving stimuleert de realisatie van duurzame ambities door het verbinden van partijen, de toetsing aan milieuwetgeving en met financiering, informatie en advies.